Samen kun je meer dan alleen

De toekomst van de kerkelijke begraafplaats

Kerkelijke begraafplaatsen vragen om meer dan beheer alleen. Juist samenwerking biedt kansen om deze bijzondere plekken toekomstbestendig en waardevol te houden.

TEKST JETZE KEMPENAAR **BEELD** COR BOERSMA

Voor veel protestantse gemeenten is de kerkelijke begraafplaats meer dan een voorziening. Het is een plek van herinnering, verbondenheid en geschiedenis. Tegelijkertijd staan veel beheerders voor forse uitdagingen: vergrijzing onder vrijwilligers, ingewikkelde administratie, oplopende onderhoudskosten en een afnemend aantal begrafenissen.

Toch liggen er ook kansen. Niet alleen voor de begraafplaats zelf, maar ook voor de kerkelijke gemeente als geheel. Misschien wel de belangrijkste ontwikkeling op dit moment? Samenwerking wordt steeds belangrijker!

Een kwetsbare organisatie

Bij veel gemeenten rust de kennis over de begraafplaats op de schouders van één of twee, vaak oudere, vrijwilligers. Dat lijkt efficiënt, totdat iemand stopt, verhuist of onverwacht uitvalt. Dan blijkt hoeveel kennis er in hoofden zit en hoe kwetsbaar de organisatie is.

Dat is ook de ervaring van Cor Boersma, kerkrentmeester en beheerder van drie kerkelijke begraafplaatsen in Etten, Terborg en Ulft. Toen hij, samen met collega-kerkrentmeester Rob Veenink, de administratie overnam, troffen zij een grote achterstand aan in dossiers, correspondentie en het achterhalen van rechthebbenden. Samen met collega-vrijwilligers werkten zij honderden openstaande zaken weg. Daarbij werd opnieuw duidelijk hoe belangrijk het is dat kennis gedeeld wordt en niet bij één persoon blijft hangen.

Volgens Boersma is een goede administratie de absolute basis: "Zorg dat je de administratie op orde hebt en weet waar je mee bezig bent. Achteraf zaken nog achterhalen of corrigeren is ingewikkeld en tijdrovend."

Rechthebbenden zoeken wordt steeds lastiger

Een probleem dat veel kerkelijke begraafplaatsen herkennen, is het vinden van rechthebbenden. Families verhuizen, gegevens ontbreken en privacywetgeving maakt het moeilijker om actuele adresinformatie te verkrijgen. Boersma ziet dat vooral oudere administraties vaak onvolledig zijn. Soms is wel bekend wie er begraven ligt, maar ontbreekt informatie over grafrechten of contactpersonen.

Digitalisering helpt hierbij. Door gegevens systematisch vast te leggen, documenten te scannen en met moderne beheersystemen te werken, ontstaat beter overzicht. Daarmee worden toekomstige problemen voorkomen. Een goed automatiseringspakket is de investering meer dan waard.

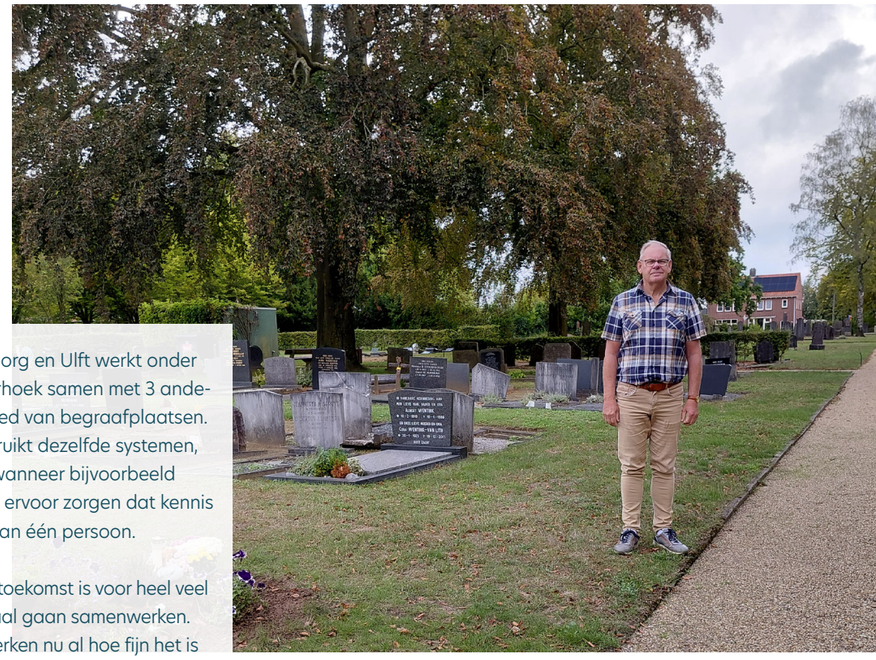
Vrijwilligers zijn goud waard

Naast administratie vormt het vinden van vrijwilligers misschien wel de grootste uitdaging voor de komende jaren. Boersma noemt daarbij zowel het onderhoud van de begraafplaats als de administratieve werkzaamheden. Een begraafplaats beheren vraagt meer dan een paar uurtjes per maand; er is continu aandacht nodig voor regelgeving, communicatie, financiën en onderhoud.

Begraafplaatsen raken direct aan de toekomst van veel kerkgebouwen. Dezelfde vrijwilligers die zich inzetten voor de begraafplaats zijn vaak ook actief rond gebouwenbeheer, financiën en exploitatie. De uitdaging is daarom breder dan de begraafplaats alleen: hoe organiseer je als kerk voldoende menskracht en deskundigheid?

Kansen liggen in samenwerking

Juist in samenwerking ligt een belangrijke kans. In plaats van dat je als gemeente alles zelfstandig doet, kun je ook de samenwerking met buurgemeenten opzoeken.

De Protestantse Gemeente Etten, Terborg en Ulft werkt onder de noemer 'Klavertje Vier' in de Achterhoek samen met 3 andere gemeenten, vooral ook op het gebied van begraafplaatsen. Men heeft regelmatig overleg en gebruikt dezelfde systemen, zodat men elkaar kan ondersteunen wanneer bijvoorbeeld iemand uitvalt. Het doel is eenvoudig: ervoor zorgen dat kennis behouden blijft en niet afhankelijk is van één persoon.

Boersma is ervan overtuigd dat dit de toekomst is voor heel veel kerkelijke gemeenten: "Je moet regionaal gaan samenwerken. Alleen ben je veel te kwetsbaar. Wij merken nu al hoe fijn het is dat je elkaar kunt helpen en vervangen als het even nodig is."

De oproep van Boersma sluit aan bij de regionale samenwerkingsinitiatieven die momenteel, op initiatief van de VKB en de landelijke PKN op meerdere plaatsen in de Protestantse Kerk worden verkend. Voor begraafplaatsen kan dat betekenen dat administratie, financiële analyses of specialistische kennis regionaal worden georganiseerd, terwijl tegelijkertijd het plaatselijke karakter behouden blijft.

De financiële werkelijkheid

Ook financieel staan veel kerkelijke begraafplaatsen onder druk. Het aandeel crematies blijft hoog, waardoor de inkomsten uit nieuwe graven afnemen. Tegelijkertijd stijgen de kosten voor onderhoud, administratie en groenbeheer. Vrijwilligerswerk blijft onmisbaar, maar is niet onbeperkt beschikbaar.

Daarom is inzicht in de werkelijke kosten essentieel. De VKB adviseert gemeenten om regelmatig te toetsen of tarieven, onderhoudsvoorzieningen en reserveringen nog aansluiten bij de praktijk. Zonder inzicht ontstaat het risico dat toekomstige verplichtingen onvoldoende gedekt zijn. Boersma geeft aan dat in Etten, Terborg en Ulft ieder jaar de tarieven worden geïndexeerd op basis van inflatiecijfers.

Kerkelijke begraafplaatsen als kans

Hoewel de uitdagingen groot zijn, bieden kerkelijke begraafplaatsen ook kansen. Ze vertellen het verhaal van een dorp, een kerk en generaties gemeenteleden. Ze zijn groene plekken van rust en bezinning, midden in de samenleving.

Juist daarom verdienen ze aandacht als onderdeel van de bredere toekomstvisie op kerkgebouwen en kerkelijk vastgoed. Niet als losse voorziening, maar als plek waar herinnering, ontmoeting en erfgoed samenkomen.

Wat kunnen kerkrentmeesters vandaag doen?

"Zorg dat je goed op de hoogte bent en blijft van alles wat met kerkelijke begraafplaatsen te maken heeft. Er is zowel binnen als buiten de VKB veel informatie beschikbaar", aldus Boersma. In zijn gemeente worden de richtlijnen van de PKN gevolgd en wordt er dankbaar gebruik gemaakt van alle informatie en standaarddocumenten die beschikbaar zijn via de VKB. Recent heeft het college van kerkrentmeesters in Etten, Terborg en Ulft het Werkdocument Begraafplaatsen ingevuld met de bijbehorende rekentool. Dit werd als een zeer goed hulpmiddel ervaren. Ook de Landelijke Organisatie Begraafplaatsen is een goede kennisbron.

De belangrijkste les voor kerkrentmeesters en beheerders van kerkelijke begraafplaatsen? Een begraafplaats toekomstbestendig houden kun je niet alleen. Sterker nog: door kennis, vrijwilligers en expertise te delen, help je elkaar verder en stimuleer je elkaar in het waardevolle en belangrijke beheer van deze plaatsen van herinnering, verbondenheid en geschiedenis.

Advies op maat

Behoefte aan een beter zicht op (de toekomst van) je kerkelijke begraafplaats(en)? Scan de QR-code om naar het thema 'Begraafplaatsen' in onze kennisbank te gaan. Hier vind je naast praktische informatie ook een handige knop voor het aanvragen van een advies op maat en diverse praktische downloads, zoals het werkdocument Kerkelijk Begraafplaatsen.